

THE PARADISE HAS BLOSSOMED

Christian themes in Ukrainian folk songs
Ensemble «Drevo» (Kyiv)

One thousand years ago with the ward of Christianity to Ukraine the culture on these grounds did not begin anew, but its new page was opened. Alongside with the partially kept prior archaic layers and on their basis, the Christianity has formed other original forms of culture, genres and styles. The influence of these processes on national music was especially expressive.

In pagan times the Kolyadkas (№ 1, 4, 5, 7-11, 14, 16, 18, 20, 21) and Shchedrivkas (№ 2, 15, 17, 19) were a component of sacramentals related with New Year Day and vernal equinox. In later time Kolyadkas and Shchedrivkas (Christmas carols) became a symbol of Christmastime and other biblical dates and events. Obviously, such reassess of function has served as the reason of a semantic and stylistic variety of Kolyadkas and Shchedrivkas, represented on the disk.

The content of spiritual verses is always Christian. Their musical stylistics can inherit ancient epic singing-narrative tradition of east Slavs (№ 6). The closest relation with Orthodox Christian religious doctrine and ideology, and also with Church service music is observed in folk canticles (№ 3, 12, 13) and polychronions (№ 20, 22).

The biblical characters (Jesus Christ, The Theotokos, st. apostles Peter and Paul, st. George and st. Basil, Herod the king and others), and also place of events in folklore musical compositions as though they are passed through a prism of representation of the Ukrainian peasant consequently get typical features of Ukrainian everyday life.

The musical stylistics of the folk compositions, represented on the disk, shows different stages of Ukrainian folk singing history. Besides it is caused by the certain regional tradition. The heterophone Kolyadkas and Shchedrivkas from Polissia (North Ukraine) are the most archaic. The manner of their performance is especially ceremonial, and reminds a wail (№ 2, 8, 11). In other regions of Ukraine such manner of singing is of rare occurrence (№ 15). The characteristics of the later stylistic features are: adding of an independent top voice to a song melody (№ 9, 14, 17, 18); expansion and enriching the canvas with additional parts (№ 1, 12). So it forms chord-harmonic canticle style of 17-18 centuries (№ 3, 4, 5, 7, 10, 13, 16, 20, 22) and change vocal manner to church singing (№ 5, 16). Dniپر Livoberezhzhia singing (№ 3, 7, 13) is noticeable for its extended, polyphonically wide style. It is very close to local lyrical singing tradition. In Polissia the singing of winter ceremonial songs could be traditionally accompanied by a violin (№ 8, 21).

This disk represents only small part of an unique musical folklore heritage of Ukrainian people. Tunes were recorded on art audio film in 1978-1999. All of them were performed by singers from villages of three regions of Ukraine - Pripjat' Polissia, Poltavshchyna and Cherkashchyna. Ensemble «Drevo» has kept features of local musical stylistics (canvas, characteristic sound, a melodic variation, ornamentation) and a language dialect. The ensemble «Drevo» (founded in Kiev in 1979) has begun the movement for authentic reproduction of traditional peasant music in musical culture of Ukraine. The art director is an ethnomusicologist, senior lecturer of National musical academy of Ukraine Eugene Efremov, Ph.D. The ensemble consists of the young scientists, who collect and investigate traditional national music of different regions of Ukraine - mainly Polissia, Podillia and Livoberezhzhia - for many years. «Drevo» recovers the material gathered in ethnographic expeditions without additional art processing, keeping its natural, original form.

Y. YEFREMOV, O. SHEVCHUK

In tunes № 5, 16, performed by two and three women, the polyphonic canvas was restored.

CHRISTIAN THEMES IN UKRAINIAN FOLK SONGS · ENSEMBLE «DREVO»

рай розриває

THE ENSEMBLE OF AUTHENTIC MUSIC "DREVO"

Performers (from left to right):

Sergij Ohrimchuk (violin) - 8, 21
Petro Toystukha - 22 (tuning up), 4 (top voice), 1, 3, 7, 10, 13, 18, 19, 20
Susanna Karpenko - 1, 7, 8, 11, 17 (tuning up), 2, 3, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16
Yevgen Yefremov (art director) - 6 (solo), 4, 9, 12, 18, 20 (tuning up), 1, 3, 5, 7, 13, 16, 19, 22
Mariana Markhiel - 5, 16 (tuning up, top voice)
Iryna Klymerko - 2 (tuning up), 1, 3, 7, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 21, 22 (top voice), 5, 8, 11, 15, 16, 20
Roman Yenenko - 14 (tuning up), 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19-22
Tetiana Soplika - 3, 10, 13, 15, 19 (tuning up), 9, 20 (top voice), 1, 2, 7, 8, 11, 17, 22
Olga Shevchuk - 12

Виконавці (зліва направо):

Сергій Охримчук (скрипка) - 8, 21
Петро Товстуха - 22 (заспів), 4 (верхн. голос), 1, 3, 7, 10, 13, 18, 19, 20
Сусанна Карпенко - 1, 7, 8, 11, 17 (заспів), 2, 3, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16
Євген Єфремов (керівник) - 6 (соло), 4, 9, 12, 18, 20 (заспів), 1, 3, 5, 7, 13, 16, 19, 22
Мар'яна Мархель - 5, 16 (заспів, верхн. голос)
Ірина Клименко - 2 (заспів), 1, 3, 7, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 21, 22 (верхн. голос), 5, 8, 11, 15, 16, 20
Роман Єненко - 14 (заспів), 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19-22
Тетяна Сопліка - 3, 10, 13, 15, 19 (заспів), 9, 20 (верхн. голос), 1, 2, 7, 8, 11, 17, 22
Олена Шевчук - 12

Місце побутування творів: Житомир-Короستень-с. Мединівка- №22; Житомир-Коростень-сс. Обходів, Сарнович - №1; Житомир-Народичі-с. Селець - №4, 6, 9, 20; Київ-Поліське-с. Луб'янка - №12; Київ-Поліське-с. Новий Мир- №18; Полтава-Гадяч-с. Бобринь - №13; Полтава-Гадяч-с. Веприк - №3; Полтава-Зіньків-с. Бобринь - №7, 19; Полтава-Чорнухи-с. Бондарі - №15; Рівне-Володимирець-с. Кримино - №11; Рівне-Дубровиця-с. Великі Озера - №16; Рівне-Дубровиця-с. Городище - №8; Рівне-Дубровиця-с. Колки - №14; Рівне-Зарічне-с. Винявка - №2; Рівне-Зарічне-сс. Неньківці, Стари Кони - №21; Рівне-Сарни-с. Глушці - №17; Рівне-Сарни-с. Любківці - №5; Черкаси-Монастирище-с. Княжа Криниця - №10

РАЙ РОЗВИВАСЯ
Християнські мотиви
в українському фольклорі
Гурт "ДРЕВО" (Київ)

З приходом християнства на терени України в багатовіковій культурній традиції цих земель ніби відкрилася нова сторінка: на основі автентичних форм давньоруської культури християнство утворило інші, не менш своєрідні жанри та стилі, співзвучні європейським за змістом, але глибоко самобутні за формою. Вони народжувалися в безперервній боротьбі старого - язичницького, зате свого й зрозумілого, та нового - християнського, "високого", але завезеного з Візантії, а тому занадто мудрого для неписьменного селянина.

Нині, на зламі тисячоліть, традиції Київської Русі все ще зберігаються в українському фольклорі. Християнські сюжети знайшли втілення в різних музичних жанрах. Цей альбом презентує деякі з них: "світські" колядки і шедрівки на християнські сюжети (2, 6, 11, 15, 17, 18, 19), різдвяні вірші (6), многоліття (20, 22). Всі наспіви були зафіксовані на аудіоплітку у 1978-1999 роках від сільських співаків трьох регіонів України - Прип'ятського Полісся, Полтавщини, Черкащини, й відтворені гуртом "Древо" зі збереженням особливостей локальної музичної стилістики (фактури, характерної звукоподачі, мелодичного варіювання, орнаменталі) і мовного діалекту.

Колядки та шедрівки, приурочені в

наш час до Різдва Христова та зимових свят, у поганську добу були складовою частиною ритуалів, пов'язаних із переходом до нового календарного року, з поворотом сонця на літо. Сенса обряду полягав у магичному заклинанні добра на весь наступний рік за допомогою вищих сил природи та померлих предків-дідів, що їх уособлювали колядники. Побажання добробуту господареві та його сім'ї й сьогодні є характерною рисою зимових пісень (1, 11, 14, 21). Збереглися також окремі есхатологічні мотиви. Так "сперечання про землю і небо" між Господом і св. Петром (11) - відгомін давнього міфу про створення світу. Часи європейського ренесансу і бароко збагатили колядну сферу новою тематикою - розповідями про народження Христа та інші біблійні події з канонічних й апокрифічних Євангелій (1, 4, 15, 16, 17, 20). Значне число народних творів присвячено Божій Матері: з-поміж них колядка про спасіння Богородицею Христа-немовляти (2), шедрівка (17), де поєднано елементи двох сюжетів - "Ходіння Богородиці" та її розмови з ангелами про розп'яття й Воскресіння Христова ("Сон Богородиці"). Джерелом тексту про три гробниці (18) є рядікон делісусного чину - "Богоматір, Христос та Іван Предтеча" (або розташування фігур у зображенні розп'яття - "Богоматір, Христос, Іван Богослов"), проте в колядках ім'я Іоанна замінено народною традицією на Василя, оскільки саме на період їхнього виконання припадає день пам'яті цього святого.

Найтісніший зв'язок із православним вірченням та музикою церков-

ної служби спостерігаємо в народних псалмах і многоліттях. Псалми - народні духовні пісні - в минулому склали репертуар мандрівних лірників і кобзарів. Селянське середовище пристосувало лірницький псалм до іншої виконавської форми - співу гуртом без інструментального супроводу (3, 12, 13). Приурочені до постів, днів поминання померлих і прохвальних обрядів, псалми були емоційно-яскравим і тому зрозумілим для селянина засобом сприйняття християнських ідеалів. Із псалмів на Євангельські теми на диску вміщено короткий фрагмент зі Страстей Господніх про Тайну Вечерю й суд Пилата (12) та версію широкр відомого у християнському світі сюжету "Stabat Mater" (3).

Многоліття, типові для Восенощної та Літургії, у традиційному побуті може виконуватися для господарів під час сімейного свята, або ж колядниками на Різдво по завершенні колядування (20, 22).

Духовні вірші, виключно християнські за змістом, можливо наслідують давню епічну (пісенно-оповідальну) традицію східних слов'ян. Так на Поліссі, де й понині зберігаються слов'янські старожитності, зустрічається сюжет про Юрія-Зміборця, царівну та змія-Цмока (6), відомий на Русі ще у 12 ст.

Укріплення християнського світогляду в селянському середовищі мало ту особливість, що основні біблійні персонажі - Ісус Христос, Божа Мати, св. апостоли Петро, Павло, святі Юрій, Василь, цар Ірод, а також ситуації, в яких вони діють, набули типово українських побутових рис: напри-

клад, криниця у дворі селянина, подаря - це купель і Богородиця, тулає маленького Ісуса (2); селянин засіває рятує немовля від переслідувачів Ірода, за що Богородиця нагороджує його чудовим митцем, виживанням врожаю (5, 9) тощо.

Музична стилістика вміщена у альбомі фольклорних творів різноманітна, оскільки відображає різні стадії української народно-пісенної історії, а також зумовлена особливостями регіональних традицій.

Найдавніший період представлено гетерофонними колядками і шедрівками з Полісся (2, 8, 11), в яких зрештешайкість мелосу сполучається з ритмичною - подібною до крику - манерою виконання. Християнська тематика асимілювалася в цьому стилі пізніше, не порушивши первісної інкретичного зв'язку компонентів. Політваска гетерофонія, як правило, заснована на консонансних (терцевих-квінтових) сполученнях голосів (15), від них може відгалужуватися "бас", що вносить у традиційний наспів, виразні риси класичних гармонічних функцій (19).

У наспівах 1, 9, 14, 17, 18 відзначаємо вплив пізнішого "благозвучного" багатоголосся: основна низька мелодична лінія доповнюється сильним підголоском - верхньою терцевою второю.

Твори 3, 4, 5, 7, 10, 12, 13, 16, 20, 21, 22 представляють акордово-гармонічний кантовий стиль 17-18 століть. Їм властиве значне розширення діапазону, багатотонарність фактури, наближення вокальної манери до церковного співу (5, 12, 16). Наслідком популярності кантів у баг-

атьох європейських країнах став універсализм, який підкорив собі місцеву стильову специфіку. Так польські, черкаські й полтавські канти (і колядки, і псалми) дуже близькі за музичною мовою (їх "виказують" здебільшого локальні мовні особливості). Щоправда, виділяється розкішний за мелодикою зразок (7), що виник під впливом поліфонічного лірично-пісенного стилю Дніпровського Лівобережжя.

У Поліссі спів колядок міг супроводжуватися грою на скрипці (8, 21).

Євген ЄФРЕМОВ,
Олена ШЕВЧУК

Гурт "Древо" започаткував у музичній культурі України рух автентичного відтворення традиційної селянської музики. Гурт виник у Києві в 1979 році з ініціативи Євгена Єфремова, нині кандидата мистецтвознавства, доцента Національної музичної Академії України. Більшість учасників - етномузикологи, котрі багато років проводять польову й дослідницьку роботу в різних регіонах України - переважно на Поліссі, Поділлі та Лівобережжі. Зібраний у етнографічних експедиціях матеріал "Древо" відтворює без жодної художньої обробки, зберігаючи його природній, первісний вигляд.

Автори польових записів і транскрипції - Є. Єфремов (1, 4, 7, 9, 10, 12, 18, 20, 22), Климченко (2, 5, 6, 11, 14, 16, 17, 21), Т. Сопілка (3, 8, 13, 15, 19).

У наспівах 5, 16, записаних від 2-х, 3-х жінок, була відновлена багатоголосна норовна фактура.

РАЙ РОЗВИВСЯ

CHRISTIAN THEMES IN UKRAINIAN FOLK SONGS · ENSEMBLE «DREVO»

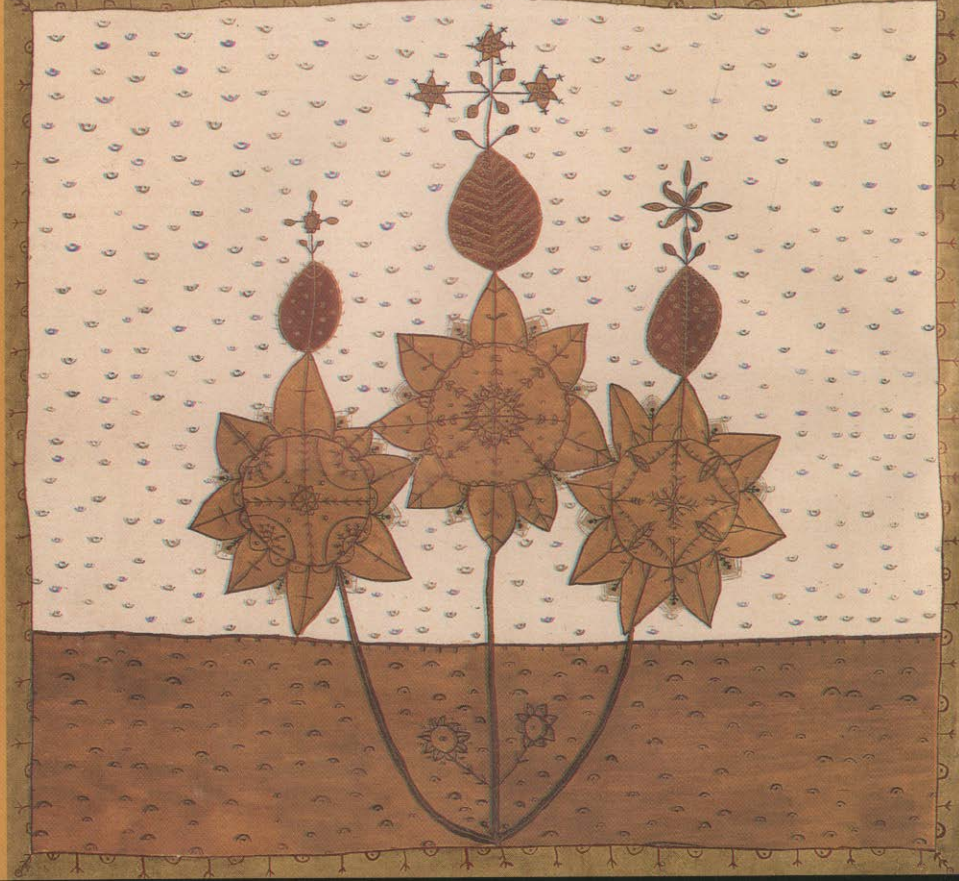
На день добрий, пане-господару, до тебе	колядка	1	For a good day, O host, to you	Kolyadka
Йой дядьку, дядьку, на твоєму дворку	щедрівка	2	Oh, uncle, uncle, in your yard	Shchedrivka
Страдальна мати під хрестом стояла	псалм	3	Suffering Mother stood near the Cross	Folk spiritual song
Видить Боже, відить Творче	колядка	4	Sees God, sees Creator	Kolyadka
Чи чулі, браття, предівну новину	колядка	5	Did you learn, O brothers, wonderful news	Kolyadka
Ой були на світє невірніє люди	духовний вірш	6	Oh, there were unfaithful people	Spiritual poem
Шедше троє царі ко Христу со дари	колядка	7	Have come the three kings to Christ with gifts	Kolyadka
Ой дзяде, дзяде, на твоєму дворі	колядка	8	Oh, uncle, uncle, in your yard	Kolyadka
Ой чи чулі люди ви таку ноїну	колядка	9	Oh, did you learn, O people, such news	Kolyadka
Світла паняночка по світу ходила	колядка	10	Graceful Lady treaded through the world	Kolyadka
В славного пана на його дворі	колядка	11	In the honoured lord's yard	Kolyadka
Ангел наш хранитель, покажи нам путь	псалм	12	Our watcher, show us the way	Folk spiritual song
Дивная година по всім світі стала	псалм	13	Wonderful time has come	Folk spiritual song
Йа в Русалімі два намастири	колядка	14	Oh, in Jerusalem there are two monasteries	Kolyadka
Ой у Русалімі рано задзвонили	щедрівка	15	Oh, in Jerusalem bells ring early in the morning	Shchedrivka
Що то за предівна в світі новина	колядка	16	What wonderful news	Kolyadka
Через поле-широкеє, через море-глибокеє	щедрівка	17	Through the wide field, through the deep sea	Shchedrivka
А в полі, в полі пчолочки гудуть	колядка	18	Ah, in the field, in the field bees buzz	Kolyadka
Ой сів Христос вечеряти	щедрівка	19	Oh, Christ sat to have a Supper	Shchedrivka
Рожество Христе, ангел прилетел,	колядка,	20	Christmas Day, Angel has come,	Kolyadka,
Многая лета	многоліття		Many years	Polychronon
Учора звечора з небесного двора	колядка	21	Yesterday night from the sky yard	Kolyadka
Многая лета	многоліття	22	Many years	Polychronon

Диск записано на студії "Аркадія" (Arkadia). Звукорежисер, мастеринг - Валерій Стульніцький.
 Малюнки та ідея - Роман Єненко. Фото - Микола Семиног.
 Редакція тексту - Олена Чебанюк.
 Record, mastering by Valery Stupnitsky, Studio "Arkadia" (Kyiv).
 Pictures and idea by Roman Yenko. Photo by Mykola Seminog.

e-mail us: roman.yenko@ukrpost.net

© 2001 Гурт "ДРЕВО"
 © 2001 О.Захаренко

CHRISTIAN THEMES IN UKRAINIAN FOLK SONGS · ENSEMBLE «DREVO»

рай розвієся